

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

VALEN SJUKEHUS

Kommune:

1224/Kvinnherad

Gnr/bnr:

185/185

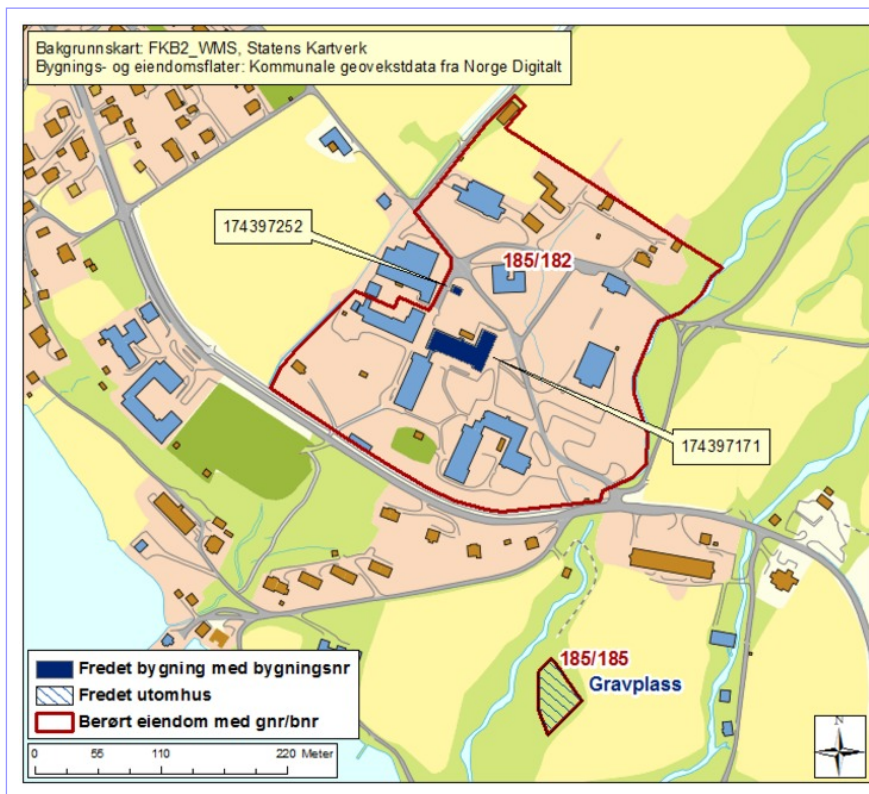
185/182

AskeladdenID:

148699

Referanse til landsverneplan:

Kompleks 9900126

Omfang fredning

Byggnavn	Oppført	Bygningsnr.	Gnr/bnr	Omfang
•320101-Valemoen (Gamlebygget)	1909	174397171	185/182	Eksteriør/Interiør
•320153-Gamle brannstasjon	1910	174397252	185/182	Eksteriør
•Gravlund	1911	-	185/185	Utomhus

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

Fredning kompleks

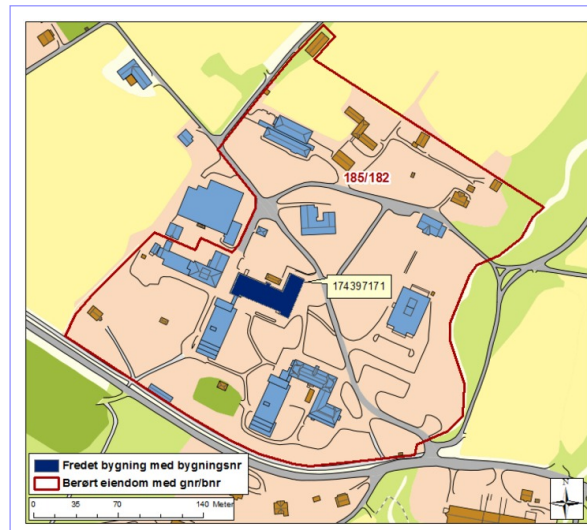
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningene som nevnt ovenfor og gravlund.
- Formål:** Formålet er å bevare enkelte bygninger og en gravlund ved et psykiatrisk sykehus fra rundt 1910 med betydelig helsehistorisk og kulturhistorisk interesse.
- Begrunnelse:** Valen har stor betydning som arkitektur- og helsehistorisk typisk eksempel på psykiatriske sykehus etablert tidlig på 1900-tallet: Parkmessig opparbeidete uteområder, gjenbruk av eldre bygningsmasse, sentraler med lukkede avdelinger fra tidlige 1900-tall med senere tilbygg og utvidelser. De utvalgte bygningene og gravlundene representerer bredde i funksjonstyper. Sykehuset med sitt bygningsmiljø og uteområder representerer karakteristiske elementer i et ellers jordbruksdominert landskap mellom åsen og fjorden. Sykehuset var det første psykiatriske sykehuset i fylket og det første utenfor byene på Vestlandet og har hatt en viktig regional betydning som drivkraft i utviklingen av tettstedet Valen. Sykehusmiljøet representerer derfor kulturminneverdier både på nasjonalt og regionalt nivå.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

320101-VALEMOEN (GAMLEBYGGET)

Bygningsnr:	174397171
Gnr/bnr:	185/182
Oppført:	1909
AskeladdenID:	148699-1
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9901357 Kompleks 9900126

Fredning bygning

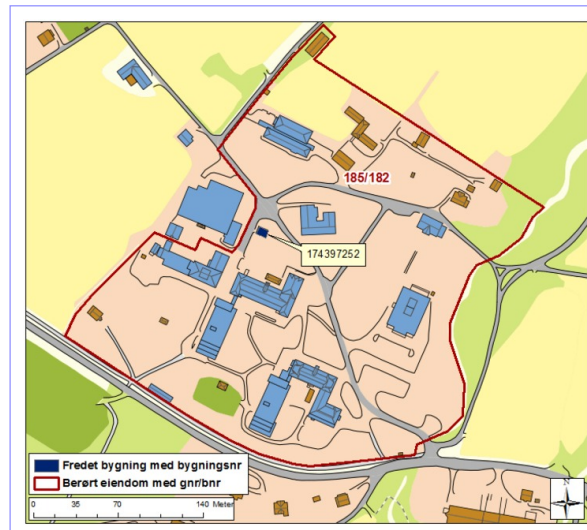
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner m.v. er fredet som del av interiøret. Fredningen omfatter ikke tilbygget fra 1981 (Nye Valemon).
- Formål:** Formålet er å bevare bygningen som arkitektur- og helsehistorisk representativt eksempel på hovedbygning på psykiatrisk sykehus fra 1909 og med senere endringer og påbygg fra 1950-tallet. Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur med senere endringer. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredning av interiøret er å opprettholde opprinnelig rominndeling med bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig, fast inventar.
- Begrunnelse:** Bygningen har høy arkitekturhistorisk og helsehistorisk verdi som pasientbygning og som del av et samlet bygningsmiljø med svært stor bevaringsverdi. Bygningen ble reist som hovedbygg for sykehuset og danner et helt vesentlig bygningselement i sykehusets sentrale område. Bygningen er typisk for psykiatriske sykehusanlegg fra tiden omkring 1910 og av de første med en stor monumental hovedbygning, en såkalt "sentral" med både manns- og kvinneavdelinger under samme tak. Senere utvidelser og særlig tilbygg fra 1950-tallet vitner om stigende pasienttall og kronisk overbelegg. Endringene er representative for denne perioden ved psykiatriske sykehus i Norge og gir hovedbygget stor tidsdybde. Valemoen er representativ for endringsprosesser innenfor psykiatriske sykehus gjennom store deler av 20. århundre. I interiøret er særlig loftsinnredning, arbeidssaler, bad mv. av betydelig historiefortellende verdi.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

320153-GAMLE BRANNSTASJON

Bygningsnr:	174397252
Gnr/bnr:	185/182
Oppført:	1910
AskeladdenID:	148699-2
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9901375 Kompleks 9900126

Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v.
- Formål:** Formålet er å bevare bygningen som arkitektur- og helsehistorisk viktig eksempel på brannstasjonen/sprøytehus fra omkring 1910 og som en del av bygningsmiljøet på Valen sykehus. Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Bygningen har høy arkitekturhistorisk og helsehistorisk verdi som økonomibygge og som del av et samlet bygningsmiljø med svært stor bevaringsverdi. Bygningen har vært en forutsetning for sykehusets brannberedskap før bilvei og etablering av kommunal brannvakt med utrykningskjøretøyer. Arkitekturen har samme arkitektoniske motiver som de gamle pasientbygningene, men tilpasset til en trebygning. Bygningen er et viktig historiefortellende element i det differensierte bygningsmiljøet på Valen.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 2 Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan

GRAVLUND

Bygningsnr:	-
Gnr/bnr:	185/185
Oppført:	1911
AskeladdenID:	148699-3
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903014 Kompleks 9900126

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter gravlunden med gravmæler og støpul. Fredningen av utomhusområdet inkluderer arealer, terreng, strukturer og grøntområder, hovedelementer som spaserganger, stier, vegetasjon, skogholt, dekker, belegg samt konstruksjoner som murer, gjerder, gravmæler og støpul og inkluderer hovedelementer som materialbruk, overflatebehandling og detaljering.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Formål: Formålet er å bevare gravlunden som arkitektur- og helsehistorisk viktig eksempel på gravlund knyttet til psykiatrisk sykehus i det 20. århundre. Fredningen skal sikre gravlundens arkitektur, gravmæler og støpul og opprettholde vegetasjonsskjerm. Sammenhengen med landskap og vassdrag med omkringliggende storvokst edeløvskog skal opprettholdes.

Begrunnelse: Gravlunden er unik som gravplass eksklusivt knyttet til et psykiatrisk sykehus. Den har betydelig kulturhistorisk verdi. Sykehusgravlund taler tydelig om pasientenes posisjon i et etablert lokalsamfunn, og den enkle utformingen av gravlunden er i tråd med periodens syn på de gravlagte pasientenes posisjon. Pasientene ble gravlagt på egen gravplass og pasientgravene ble ikke merket. Gravminnenes størrelse og utførelse vitner tydelig om de avdødes ulike plassering i det sosiale og medisinske hierarki på sykehuset. Gravlunden er et minnesmerke over et stort antall navnløse avdøde pasienter.